

ROLUL PROFESORULUI ȘI AL ELEVULUI ÎN PROCESUL ÎNVĂȚĂRII CONSTRUCTIVISTE

Elena VINNICENCO, dr. în ped., lector univ.

Catedra PMÎP, UST

Rezumat. Constructivismul reprezintă o nouă paradigmă în procesul învățării. Învățarea constructivistă vizează cunoașterea construită prin reflectarea realității, construirea semnificațiilor proprii, structurare individuală sau în grup, experiențe autentice, reflecții prin corelare. Punctul central prin care s-a ajuns la extinderea constructivismului în pedagogie îl reprezintă învățarea, și, ca urmare, această paradigmă transdisciplinară a generat consecințe și soluții aplicative și în domeniul instruirii.

Abstract. Constructivism is a new paradigm in the learning process. Constructivist learning refers to knowledge built by reflecting reality, building its own meanings, individual or group structure, authentic experiences, correlations by correlation. The central point of the expansion of constructivism in pedagogy is learning, and as a result, this transdisciplinary paradigm has generated consequences and applicative solutions in the field of training as well.

În literatura de specialitate se menționează că ideea centrală a constructivismului este cunoașterea umană care se construiește printr-un proces creator și activ; respectiv cei care învață își construiesc o nouă cunoaștere pe temelii învățărilor anterioare, experimentând și reflectând asupra experiențelor. Această abordare vine să contrasteze cu cele care privesc cunoașterea ca pe o simplă transmitere a informațiilor de la un individ la altul, în care recepționarea este fundamentală. Cunoștințele învățate mecanic sunt lipsite de plasticitate și nu pot fi utilizate, în mod real, nici în teorie, nici în practică. Numai posibilitatea de a utiliza cunoștințele pe plan teoretic și practic garantează seriozitatea asimilării, valoarea muncii de predare-învățare desfășurate în școală [5].

Autorul Sorin Cristea descrie trei principii care susțin o viziune pedagogică postmodernă, opusă celei tradiționale, bazată pe preluarea, dirijarea, planificarea social-tehnologică sau behavioristă a învățării. În acest context se reliefează :

- a) procesul de învățare ca reflectare a predării – vizează reflectarea activă a predării, prelucrarea și interiorizarea sa creativă (la standarde superioare), plecând de la teza că instruirea nu poate fi realizată din exterior;
- b) procesul de învățare ca asimilare a realității – vizează construcția/ deconstrucția, reconstrucția realității pe baza activității cognitive și noncognitive a elevului;
- c) procesul de învățare ca autoreglementare a sistemului cognitiv – vizează valorificarea, în sens pozitiv, a tezei constructivismului radical conform căreia sistemul interacționează cu propriile stări, modificându-și singur propriile structuri [4].

În procesul de învățare elevii cercetează, descoperă un înțeles, iar fiecare elev face lucrul acesta într-o manieră individuală. Cel care învață asociază informațiile noi de structurile existente, de cunoștințele și experiențele sale anterioare. În acest context elevii construiesc, descoperă și creează ceva nou. Cadrele didactice îi pot ghida pe elevi prin:

- Oferirea de oportunități de învățare;

- elaborarea unor sarcini noi;
- aplicarea strategiilor și informațiilor care reprezintă dimensiunile învățării;
- oferirea sprijinului elevilor în anumite situații etc.

O altă ipostază reprezintă atunci când elevii reconstruiesc ceea ce au învățat, aplică și testează ce au învățat. În acest sens, creăm astfel de aplicații pe care profesorul le asigură prin:

- deschidere pentru a împărtăși ideile cu cei din jur, prezentare și discuție;
- distribuirea activităților specifice lucrului individual;
- elaborarea sarcinilor de grup, de exemplu, în cadrul unor proiecte;
- evaluare și apreciere; etc.

Un alt context reprezintă atunci când elevii critică propriile rezultate sau pe cele ale altora.

Din cele menționate anterior se observă că, fără acest element de analiză critică și testare, orice efort de învățare ar deveni irelevant pentru elev. În procesul de conștientizare a relațiilor interpersonale instruirea diferențiată este răspunsul pe care îl dă cadrul didactic la nevoile elevilor. În acest context principiile diferențierii reflectă:

- conținutul, procesul și produsul instruirii, care se diferențiază după profilurile de inteligență, nevoile și interesele elevilor;
- demersul educațional, care se realizează în conformitate cu particularitățile individuale ale elevilor;
- evaluarea, care devine pe parcurs un proces continuu.

Astfel aplicarea principiilor de instruire diferențiată se realizează prin strategii de instruire care demonstrează:

- O nouă viziune a cadrului didactic asupra clasei de elevi;
- distribuirea rolurilor asumate de către profesori și elevi;
- utilizarea strategiilor didactice interactive.

În continuare vă propunem câteva caracteristici ale activității profesorului și a elevilor în învățarea constructivistă (tabelul nr.1).

Tabelul 1.

Caracteristici ale activității profesorului și a elevilor în învățarea constructivistă

Activitatea profesorului în învățarea constructivistă	Activitatea elevilor în învățarea constructivistă
<ul style="list-style-type: none"> • îndrumază activitatea elevilor • monitorizează, motivează în cadrul procesului de învățare • ghidează elevii în procesul de explorare • se bazează pe principiul 	<ul style="list-style-type: none"> • asimilează noi cunoștințe în mod activ prin interacțiunea cu mediul • învață prin acțiune și reflecție • se implică în varietatea conținuturilor educaționale

<p>diferențierii și individualizării</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizează unele situații cooperante în grup • utilizează strategii interactive de predare • în predare ține cont de particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor • implementează strategiile educaționale centrate pe elev 	<ul style="list-style-type: none"> • utilizează metode interactive de învățare • interacționează cu profesorii • interacționează cu alți elevi • se integrează în diversitatea activității atât în grup cât și individual • învață într-un tempou propriu • argumentează, conceptualizează idei noi • structurează, rezolvă prin modalitatea de explorare
---	--

În continuare vom descrie anumite cerințe psihopedagogice față de cadrele didactice care aspiră spre a transforma clasa tradițională într-o clasă diferențiată. În acest context, cadrul didactic are menirea să îndeplinească unele obiective, și anume:

- să atribuie perspicacitate în demersul didactic, în conținuturile ce sunt specifice claselor la care predă;
- să porcede de la simplitatea informației la complexitatea abordării ei;
- să structureze conținutul învățării;
- să fie empatic la cerințele comune ale grupului de elevi, precum și la cerințele individuale ale elevilor;
- să valorifice creativ conținutul, procesul și produsul învățării;
- să creeze un climat favorabil în clasă;
- să atribuie roluri noi ca cel de consilier, facilitator, moderator al procesului de învățare;
- să promoveze învățarea prin cooperare;
- să contribuie la realizarea unui management al clasei care respectă principiile diferențierii.

Inițierea demersului pedagogic din perspectivă constructivistă reprezintă realizarea unui dialog real al elevului cu sarcina de învățare, ceea ce va conduce la conștientizarea elevului că realizarea unor obiective se poate face eficient prin implicarea sa directă. În acest context elevul realizează următoarele obiective:

- ❖ a argumenta opiniile sale;
- ❖ a reflecta în baza conținutului informațional;
- ❖ a structura conținuturi noi;
- ❖ a coopera în rezolvarea situațiilor - problemă în corespundere cu necesitățile și interesele sale.

Vă propunem câteva caracteristici ale stilurilor de predare care promovează eficiența în învățare și succesul elevilor:

- monitorizează activitatea de învățare;
- stimulează participarea activă a elevilor;
- interacționează cu fiecare elev;
- utilizează strategii interactive;
- procesul de predare preia diverse stiluri de învățare;
- se axează pe obiective bine determinate;
- oferă conexiune inversă;
- încurajează activitatea elevilor;
- valorifică un mediu favorabil de învățare de cooperare și colaborare;
- aplică noi tehnologii informaționale;
- gestionează conflictele.

În contextul paradigmei constructiviste învățătorul urmează să îndeplinească roluri noi. În acest context, E. Joiță propune un profil dezirabil de competență al profesorului constructivist, după cum urmează:

1. Roluri și competențe generale și constructiviste, care asigură reușita profesională:
 - competență științifică generală și pedagogică;
 - competență științifică în înțelegerea esenței și rolului constructivismului în didactică;
 - competență culturală generală; capacități cognitive formate și antrenate constructivist.
2. Roluri și competențe constructiviste, implicate în managementul instruirii în clasă:
 - competența de a prevedea un context adecvat, a-l analiza critic, a-l utiliza;
 - competența de a respecta rațional principiile constructiviste în proiectare;
 - competența de a prevedea variante metodologice și de desfășurare a instruirii constructiviste în clasă;
 - competența de a prevedea și rezolva restricții, obstacole, limite, dificultăți;
 - competența de a facilita resurse pentru demersul constructivist în clasă;
 - competența de a ordona rațional situațiile, secvențele constructiviste în activitate;
 - competența de a lua hotărâri, decizii și în procesul construirii învățării;
 - competența de a respecta procesul construirii unei decizii.
3. Roluri și competențe constructiviste de relaționare implicate în rezolvarea problemelor educative, etice în clasa constructivistă:
 - relația competență și dimensiune motivațional-atitudinală în abordarea constructivistă a învățării;
 - competența de a relaționa cu elevii, a colabora în clasă, în realizarea instruirii constructiviste;
 - competența de a respecta aspectele etice și de deontologie profesională;

- competența de a provoca, a susține comunicarea variată cu elevii.
- 4. Roluri și competențe constructiviste de relaționare implicate în activitatea de reflecție, în acțiunea – cercetarea didactică:
 - competența de a formula reflecții și a le utiliza în instruirea constructivistă [3, p. 33-49].

Învățarea constructivistă este un proces în evoluție continuă, subiectiv, influențat, un proces de interiorizare, de autoreglare a conflictelor cognitive, prin experiențe proprii, reflecții sau relatări verbale.

Pentru a se realiza o învățare eficientă este nevoie de practicarea unei pedagogii constructiviste. Respectiv aceasta ar însemna diminuarea unor practici din pedagogia clasică și implementarea unor sisteme de acțiuni didactice în care elevul să participe efectiv la propria formare intelectuală și comportamentală. Cercetările psiho-pedagogice demonstrează necesitatea unui management complex: al atitudinilor, al motivației, al timpului, al tuturor forțelor psiho-educative ale elevului.

Bibliografie

1. Bocoș M. Didactica disciplinelor pedagogice: un cadru constructivist. Pitești: Paralela 45, 2008.
2. Callo T. Pedagogia practică a atitudinilor. Chișinău: Litera, 2014.
3. Joiță E. Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii. Material - suport pedagogic pentru studenți (II). Craiova: Editura Universitaria, 2007.
4. <http://www.tribunainvatamantului.ro/invatarea-constructivista/>
5. <http://www.tribunainvatamantului.ro/teoria-constructivista-in-educatie/>
6. <http://www.tvet.ro/Anexe/x/Student%20centred%20learning%20guide%20Rom%20final.pdf>